

Verslag wandeling mossen op 20/11/2005

't is niet te geloven! Meer dan 33 cursisten kwamen opdagen, op een mistige en koude zondagmorgen aan het boshuisje in Zoersel. Er kwamen er zelfs vanuit de Limburg. En wat kwamen ze doen. Je gelooft het niet. Ze kwamen naar mossen kijken Ik ben van Geel en heel wat gewoon, maar die Amentisten, daar is wat mee? En het ergste was, ze leken zelfs heel geïnteresseerd. Enfin hier dan het verslag.

1. mos -> bladmos -> steenbewonend topkapselmos-> bladtoppen met glashaar -> sleutel L (blz. 10) -> kapselstelen minstens even lang als het kapsel -> kapsels ver boven de mosplant uitpriemend -> **Muurmos, Muursterretje of Tortula muralis**
2. mos -> bladmos -> bodembewonend topkapselmos met stervormig uiterlijk -> sleutel B -> bladtop zonder glashaar -> stengel zonder wortelstrengjes -> bladeren niet gezoomd, relatief smal -> bladeren getand -> smalle nerf -> op vochtige plaatsen en grijsgroene plant -> **Gewoon Haarmos of Polytriche commune.**

De sporenkapsels van de haarmossen zijn kantig. In tegenstelling tot Fraai haarmos is Gewoon haarmos een lichtminnende soort die zelden in bossen wordt aangetroffen. Gewoon haarmos groeit op arme en zure grond en is zeldzamer dan Fraai haarmos.

3. mos -> bladmos -> slaapmos met sikkelvormig of haakvormig gekromde bladeren -> sleutel P -> stengel oranje, oranjebruin -> bladeren haakvormig gekromd -> **Gewoon Haakmos of Rhytidiadelphus squarrosus.**

Komt voor in alle gazonnetjes van Vlaanderen en is ondanks alle bestrijdingsmiddelen niet kapot te krijgen en wordt ook wel gazonhaakmos genoemd

4. mos -> bladmos -> slaapmos van het laddertype -> sleutel Q -> mosplant grover en stengel en takbladeren even groot -> stengel groen -> bladtop zonder uittredende nerf-> mosplant fors en bladeren zonder plooiën -> **Groot laddermos of Pseudoscleropodium purum.**
5. **Veenmosjes:** er zijn 50 nauwverwante soorten alleen op naam te brengen met een doorsnede van de cellen. Ze kunnen 60 maal hun eigen gewicht aan vocht opzuigen. Waarschijnlijk was dit het **Gewimperd veenmos of Spagnum fimbriatum.**

Venen werden destijds afgegraven door de monniken als brandstof voor de arme mensen. Hoe meer je naar de kust trekt, hoe minder veenmossen je zal tegenkomen.

6. mos -> bladmos -> bodembewonend topkapselmos met stervormig uiterlijk -> sleutel B -> bladtop zonder glashaar -> stengel zonder wortelstrengjes -> bladeren niet gezoomd, relatief smal -> bladeren getand -> smalle nerf -> op droge plaatsen in bossen (hier in de schaduw van een paar kleine dennen) **Fraai haarmos of Polytrichum formosum**; Het meest betrouwbare verschil tussen Fraai en Gewoon haarmos is de vorm van het sporenkapsel. Het sporenkapsel van van Fraai haarmos is niet vier maar vijf tot zeskantig.
7. mos -> bladmos -> bodembewonend topkapselmos -> mosplant niet pionierend en relatief fors, in bossen en moerassen -> sleutel D -> bladtop zonder glashaar -> bladrand niet gezoomd. Op natte tot moerassige plaatsen.-> stengel volledig en opvallend bezet met bruin stengelvilt -> **Veenknopjesmos of Aulacomnium palustre.**

Het is een veenmosbegeleider en nogal zeldzaam en ook in sommige veldgidsen voor mossen niet te vinden. Op heide treffen we ook het Gewoon Knopjesmos of *Aulacomnium androgynum*.

N.B. We vonden ook zeer vele paddestoelen die in symbiose leven met het gewimperde veenmos en luisteren naar de naam van **moeraszwavelkop of *Hypholoma elongatum***. Verschilt van de gewone zwavelkop die op hout groeit, ons allemaal bekend, omdat de bleke moeraszwavelkop alleenstaand op de bodem of tussen mossen staat en zoals zijn naam zegt een bleekgele hoed draagt

8. mos → bebladerd levermos → sleutel T → bladeren niet getand → bodembewonende mosplant → bladeren zonder doorschijnende zoom. Stengel steeds met een derde rij blaadjes, enkel te zien met een loupe; → geur opvallend naar teelaarde → mosplant grasgroen → **Gedrongen kantmos of *Lophocolea heterophylla***

Is het meest algemeen bebladerd levermos. Groeit bij voorkeur op dood hout, maar wordt ook aangetroffen op strooisel of op de schors van levende bomen. De bladlobben zijn stomp, vooral bij de bladen van de stengeltop. Zo niet bij zijn broertje het Gewoon kantmos of *Lophocolea bidentata* die twee tanden draagt.

9. mos → bladmos → slaapmos van het laddertype → sleutel Q → mosplant fijn, stengelblaadjes groter dan de takblaadjes → **Fijn laddermos of *Eurhyngium praelongum***.
10. mos → bladmos → slaapmos → mosplant met sikkelvormig of haakvormig gekromde bladeren → stengel groen (kleur stengel beoordelen aan de top van het mosplantje) → Op droge plaatsen op de bodem, schors, hout of steen → groeiwijze weinig afgeplat en plant veel meer onregelmatig vertakt. → **Gewoon klauwtjesmos of *Hypnum cupressiforme***
11. Korstmos → Schors- of houtbewonende lichenen → thallus (eigenlijk korstmosplantje met uitzondering van de vruchtbare delen) korstvormig of poedervormig → apothecia ontbrekend (vruchtlichaampjes in de vorm van schijfjes of napjes) → thallus blauwgroen → volledig soredieus (ongeslachtelijke voortplanting: één korreltje bevat zowel zwamdraden als cellen van de alg) of korrelig. → vooral op vervuilde boomvoeten → **Gewone poederkorst of *Lepraria incana***
12. mos → bladmos → schorsbewonende of houtbewonende topkapselmossen met een stervormig uiterlijk → sleutel H → bladeren sikkelvormig gekromd tot gekroesd. Plant in kleine, frissgroene polletjes. → Stengel zonder vilt. Bladeren gaaf. Op levende bomen → bladeren gootvormig. Mosplant heldergroen → **Gewoon sikkelsterretje of *Dicranoweisia cirrata***.

Mosje zit op levende schors en is één van de weinige epifyten (groeit op andere planten maar is er niet afhankelijk van voor zijn voedselvoorziening) Is ook één van de weinige mossen op Berk.

13. Korstmos → Schors- of houtbewonende lichenen → thallus korstvormig of poedervormig → thallus nergens geel, oranjegeel, oranje of oranjerood. → apothecia ontbrekend of schaars → thallus uitgesproken geelgroen, mosterdgeel → kleurt oranje met een druppel bleekwater → **Geelgroene schotelkorst of *Lecanora expallens***.
14. Korstmos → Schors- of houtbewonende lichenen → Thallus bladvormig → thallus uit één stuk → thallus nergens geel,oranjegeel, oranje of oranjerood. → thallus aan de rand met opgerichte lobben → thallus vol en niet gezwollen en niet korrelig berijpt → thallus met brede, maar niet gelijktijdig rechtopstaande en gekroesde randlobben → Schildmos (*Parmelia*) blz. 18 → thallus groen met gele tint. Op zure schors of zuur gesteente. → randlobben tot 1 cm breed, opgericht **Bosschildmos of *Parmelia caperata***.

Bosschildmos is een indicator voor vervuiling. In 1980, een dramatisch jaar waarin de vervuiling in Vlaanderen zijn hoogtepunt kende) was het mosplantje haast volledig verdwenen., maar blijkbaar herstelt het zich nu. Het groene Boomschildmos (*parmelia soredians*) is een indicator van vervuiling)

15. Korstmos → Schors- of houtbewonende lichenen → thallus bladvormig → thallus uit één stuk → thallus minstens gedeeltelijk geel, oranjegeel, of oranje → Randlobben smal en de apothecia niet alleen in het midden maar ook op de rand. Vooral op dunne twijgen → **Klein dooiermos of *Xantoria polycarpa***.
16. mos → bladmos → schorsbewonende of houtbewonende topkapselmossen met een 'pluche' uiterlijk (of zoals Hans zegt een hoog teddybeer gehalte) → bladeren sikkelvormig gekromd → bladeren gaaf en stengel zonder vilt → bladeren vlak en mosplant niet stervormig → **Geelsterretje of *Orthodontium lineare***

Geelsterretje heeft een uitgesproken voorkeur voor zure boomvoeten van den en berk. Geelsteeltje is toevallig met een lading tropisch hout uit Transvaal. In Nederland wist het lokaal in korte tijd de oorspronkelijke gevarieerde mosbegroeiing van boomvoeten weg te concurreren, wat het de scheldnaam "Mospest" opleverde. De kapselsteel heeft aanvankelijk een heldergroene kleur, pas in een later stadium overheerst de gele kleur waarvan de Nederlandse naam is afgeleid.

N.B. Vonden we ook nog een Pijpknotszwam, maar dan nog een speciale vorm **Macrotyphula fistulosa contorta**.

17. korstmos -> Schors- of houtbewonende lichenen -> Thallus struikvormig -> takken rolrond, ongeveer even breed als dik -> thallus hol, zonder isidiën (gemakkelijke afbreekbare, staafvormige tot vertakte of bolvormige uitstulpingen van het thallus en dienen voor de ongeslachtelijke voortplanting.) -> lipsoralen (Zitten slechts aan de onderzijde van een lob. Het zijn poederige vlekjes of hoopjes.)
18. mos -> bladmos -> bodembewonend topkapselmos met stervormig uiterlijk -> sleutel B -> bladtoppen zonder glashaar -> stengel zonder wortelstrengetjes -> bladeren relatief breed met kleurloze zoom -> op humusrijke bosbodem -> bladeren gerimpeld -> **Groot rimpelmos of Atrichium undulatum**

Haarmossen hebben een kantig kapsel en rimpelmossen een rond.

19. mos -> bladmos -> schorsbewonende of houtbewonende topkapselmossen met een 'pluche' uiterlijk -> bladeren niet sikkelvormig gekromd -> bladtoppen zonder glashaar -> met broedblaadjes -> **Breekblaadje of Gewoon kronkelsteeltje of Campylopus pyriformis**.
20. korstmos -> Schors- of houtbewonende lichenen thallus korstvormig of poedervormig -> thallus nergens geel, oranjegeel, oranje of oranjerood -> apothecia ontbrekend of schaars, hier met thalleuze rand (deze rand bevat zowel zwamdraden als cellen van de alg) -> Thallus blauwgroen -> thallus korrelig -> schaarse apothecia zijn niet gesteeeld, groen, schotelvormig met korrelige rand -> **Groene schotelkorst of Zwavelvreter of Leconora conizaeoides**.

Ongevoelig voor de giftige uitwerking van luchtvervuiling met zwaveldioxide. Voor 1980 zeer algemeen aanwezig op bijna alle boomvoeten. Tegenwoordig weer sterk afgenomen.

21. mos -> bebladerd levermos -> bladeren getand -> bladeren niet in twee lobben verdeeld en alleen op de top met slipjes en langer dan 1 mm -> Geur sterk naar teeltaarde en stengel met onderblaadjes -> alle bladeren met twee puntige topjes -> **Gewoon kantmos of Lophocolea bidentata**.
22. mos -> bladmos -> bodembewonend topkapselmos -> mosplant niet pionierend en relatief fors, in bossen en moerassen -> sleutel D -> bladtop zonder glashaar -> bladrand gezoomd. In bossen. -> Mosplant met opgerichte rondom bebladerde stengels en aan de voet met wortelstrengetjes -> bladrand getand -> **Gewoon sterrenmos of Mnium Hornum**.

Het is het donkerste mos van Vlaanderen.. Als je de zode omdraait valt het rosse stengelvilt op. In veel populaties van Gewoon sterrenmos bevinden zich planten met een opvallend rozetje van grote bladen aan de stengeltop. Dit zijn planten met perigonium dat de mannelijke voortplantingsorganen bevat.

23. Korstmos -> Schors- of houtbewonende lichenen -> thallus korstvormig of poedervormig -> Thallus nergens geel, oranjegeel, oranje of oranjerood -> apothecia ontbrekend of schaars -> thallus roestbruin, bruingroen en korrelig -> thallus met zwart gesteeelde apothecia -> **Roestbruin schorssteeltje of Chaenotheca ferruginea**.

Is vooral te vinden op oude eiken en is een goede luchtindicator.

24. Niet gesleuteld maar wel gezien **Gelobde poederkorst of Lepraria lobificans**

Is algemeen op beschaduwde bomen in vochtige bossen. Als je erop krabt zie je een witte ondergrond.

Hoe moeilijk deze tocht ook was, toch zijn we bij elkaar gebleven, al waren er wel die ik achter bomen zag wegduiken.

Jeannine